

PATRIA, PATRIOTUL ȘI PATRIOTISMUL

Fără patriotism nu există fericire privată, nu există fericire publică

Numele de patrie, patriot și patriotism sunt dulci în gurile tuturor, dar sunt puțini care pătrund adevărata lor însemnătate. De aici decurg o mulțime de rătăcirii vătămătoare pentru viața practică a individului, pentru societatea în care trăiește și chiar pentru toată omenirea.

Încercând a da această deslușire asupra însemnătății numelui de patrie, patriot și patriotism, sunt departe de a pretinde că am făcut vreun lucru mare. Ideile ce înșir asupra acestei materii nu sunt toate ale mele. Meritul meu este că le-am cules, le-am strâns și că, sub forma ce se vede, le dau spre întrebuițarea publicului. Scopul meu a fost să popularizez niște idei de care atârnă hotărât bunăstarea și fericirea fiecărui om social în parte, înflorirea și împuternicirea fiecărui stat, înnobilarea și desăvârșirea neamului omenesc întreg.

Fie, dar, ca această mică osteneală a mea să fie primită cu plăcere și ideile ce le cuprinde să se

întindă și să se lățească; fie ca toți să se pătrundă de încredințarea că fără cunoștința de adevărată însemnătate a numelui de patrie nu există patrioți, fără patrioți nu există patriotism, fără patriotism nu există fericire privată, nu există fericire publică!

Patriotismul patologic, din obișnuință

Toți oamenii simt în sine o deosebită pornire de a iubi țara în care s-au născut și au crescut. Acest fel de iubire, care este atât de naturală în inima fiecărui om ca și iubirea de tată și de mamă, se numește iubire de patrie sau patriotism.

Cu toate că oricare om a trebuit să se nască și să crească undeva, iubirea de patrie nu este deopotrivă la toți; la unii oameni se află în treaptă mai mare, la alții în mai mică.

Cercetând pricina acestei iubiri, cu care toți oamenii, mai mult sau mai puțin, sunt legați de patria sau țara nașterii și a creșterii lor, nu se poate găsi alta decât *obișnuința*, la ale cărei legi sunt supuși toți îndeobște. Această altă natură întipărește în fiecare om aplecarea și iubirea cea vie către țara sa; aceasta face casa părintească, locul, ținutul, țara copilăriei sale să-i fie obiecte favorite în toată viața sa. Nu numai locuitorul câmpiilor fericite este legat veșnic de acele locuri frumoase, unde s-a născut și a crescut, ci și locuitorul munților se simte tras de o putere

nenumită către vârfurile înalte ale locurilor obișnuinței sale; chiar și șesurile cele întinse și monotone și pustiurile cele sterpe și neroditoare au o putere minunată asupra inimii ome-nești. Nimeni, fără a fi gonit de soartă, fără a fi împins de întâmplări mari sau tras de împrejurări grele, nu se dezlipește cu înlesnire de țara sa; și, când este silit să o schimbe cu alta, varsă lacrimi dureroase pentru părăsirea ei și duce cu sine mii de amintiri plăcute pentru dânsa. Când cineva se află departe de patria sa, de câte ori nu e cuprins de un dor arzător după dânsa! Ce tresărare de bucurie nu simte când i se înfățișează vreun obiect din locurile iubite și ce mișcări dulci nu-i ating inima până la lacrimi, când își închipuie vreo colibă părintească, vreo pârâu, vreo dumbravă sau vreun deal din patria sa!

Această iubire de țara în care cineva a văzut lumina lumii, în care și-a petrecut anii cei nevinovați ai copilăriei sau a gustat zilele dulci ale tinereții pline de visuri încântătoare, ori, ca bărbat, a format planuri și a făcut întreprinderi, este obișnuită la toate națiunile. Aceasta îi leagă pe italian și pe spaniol de clima sa cea dulce, pe lapon și pe groenlandez de zona sa cea geroasă, pe negrul din Africa de nisipurile sale cele fierbinți, în sfârșit, pe fiecare om de locul nașterii sale, de tovarășii copilăriei sale, de prietenii tinereților sale, de limba națională, de obiceiurile, de părerile și tradițiile compatrioților săi și, cu un cuvânt, de toate ale patriei sale.

Dar acest fel de iubire de patrie este numai o iubire patologică și n-are încă în sine niciun preț moral; o asemenea iubire de patrie nu se găsește numai la oameni, ci chiar și la dobitoace.

Patriotismul moral

Iubirea de patrie sau patriotismul, așa cum îl privim noi aici, este ceva mai înalt, ceva mai vrednic de natura morală a omului: este un sentiment nobil, care constă într-o aplecare statornică de a voi tot binele concetățenilor cu care cineva trăiește împreună în societate și într-o silință necurmată de a le face, de a le păstra și de a le spori fericirea. Acest fel de iubire de patrie este singurul patriotism omenesc sau moral.

Acest fel de patriotism nu constă numai în aplecarea de a iubi cineva o țară pentru că s-a întâmplat să se nască și să trăiască într-însa, pentru că își are acolo starea și averea cu care poate trăi în trândăvie fără a se gândi și a lucra pentru fericirea de obște; ci se descoperă printr-o râvnă fierbinte pentru orice bine obștesc al societății, pentru instituțiile și așezămintele ei publice, pentru interesele și treburile ei și, cu un cuvânt, pentru tot ce privește fericirea concetățenilor. Un asemenea patriotism nu se cere numai de la cetățenii născuți și crescuți în aceeași țară, ci și de la străini, care, venind dintr-alte părți, intră în trupul societății și se

bucură de toate foloasele ei. În astfel de chip, un străin împământenit într-o țară, pe care și-a ales-o drept patrie, când lucrează pentru fericirea acelei țări, când, pentru binele ei, își jertfește puterile și averea și când, la vreme de trebuință, îi dă și viața, poate să fie patriot întocmai ca și acel ce s-a născut și a crescut în acea țară.

Luând la o cercetare mai atentă acest patriotism nobil, fiecare va vedea că el identifică pe oricare om cu țara în care trăiește și cu poporul cu care trăiește. Afară de acesta va afla că este foarte strâns legat cu cele mai delicate sentimente omenești și cu cele mai scumpe interese ale fiecărui om, cu fericirea sa, chiar cu principul conservării sale și cu existența sa și a părinților săi. Pe lângă acestea, se va încredința că acest patriotism nobil supune pe fiecare om la o datorie sfântă de a recunoaște că oricare om este o parte a întregului societății unde se află și că, după poziția, starea, averea și puterea sa, trebuie să lucreze pentru fericirea ei; căci numai atunci va putea fi fericit, fiecare în parte, când toată societatea va fi fericită.

La originea societății umane

În vremile dintâi, când au început a se forma societăți civile, popoarele își priveau patria numai ca pământul sau țara unde locuiau. Aceasta se întâmpla foarte firesc, căci afară de legăturile familiare, de limba pe care o vorbeau,

de oarecare obiceiuri, păreri și tradiții, oamenii și familiile n-aveau nimic altceva de obște, care să fie al tuturor, decât pământul țării în care locuiau. Este învederat că patriotismul acestor popoare barbare era numai o iubire patologică pentru pământul țării lor, fiindcă ei nu-l iubeau pentru altceva decât pentru că s-au născut și au crescut acolo și pentru că acolo au trăit și au fost îngropați părinții, moșii și strămoșii lor.

Cu cât popoarele sunt mai barbare și mai necunoscătoare de darurile cu care sunt înzestrate alte țări, cu atât mai strâns sunt legate de pământul țării lor și cu atât mai mult îl iubesc. Cine nu cunoaște natura cea stearpă a pământului Groenlandei și al hotenților și, cu toate acestea, locuitorii acestor țări seci iubesc cu înfocare pământul cel neroditor al patriei lor și sunt veșnic legați de dânsul!

Afară de această aplecare către țara în care s-au născut și au crescut, popoarele barbare se deosebesc și printr-o nedeținută iubire egoistă față de cei de un neam și sânge cu dânsii. Acea putere a obișnuinței, care întipărește în inima oricărui om iubirea de pământul țării sale, sădește într-însul și iubirea de nația sa, de locuitorii aceluia pământ, între care a crescut și a petrecut și cu care și-a împărtășit bucuria pentru fericirea sa și durerea pentru nenorocirea sa. Această iubire de nația sa, de cei de un neam și sânge, de cei de o limbă, păreri, tradiții, obiceiuri și soartă asemenea cu a sa este la fel de

naturală în inima fiecărui om și la fel de puternică precum iubirea de țara nașterii și a creșterii.

S-a băgat de seamă că, cu cât un popor – sau de la natură sau prin puterea legilor sale – va fi rupt de cealaltă lume și cu cât va comunica mai puțin cu alte nații, cu atât egoismul ideilor și al părerilor sale îl va lega mai strâns de pământul țării sale și de cei de un neam și sânge cu dânsul. Sălbaticul care umblă slobod în pusturile Americii și acel din Olanda Nouă (Noua Zeelandă), aduși în Europa, deși sunt înconjurați aici de tot ce produce desăvârșirea meșteșugurilor, a artelor și a științelor acestei părți de lume, ei tot tânjesc după viața cea amarnică pe care o trăiau în patria lor, împreună cu cei de un neam și sânge cu dânsii. Și cum ar putea să se întâmple altfel cu niște oameni care n-au nicio simțire sau niciun gust pentru lucrurile neobișnuite, n-au cea mai mică idee despre lucruri străine și nu sunt în stare a se desluși pe sine în mijlocul unei lumi strălucite, care pe dânsii îi uimește cu totul?

Dragoste față de pământul țării, dar și față de instituțiile țării

Dar cu cât națiunile înaintează către civilizație, cu atât patriotismul lor se lămurește, se deosebește de acela care se întâlnește la nații barbare și de acela pe care îl au chiar și dobitoacele și se face cu atât mai moral și vrednic

de natura nobilă a omului. Patriotismul națiunilor civilizate, pe lângă iubirea de țara nașterii și a creșterii, pe lângă iubirea de cei de un neam și sânge cu sine, și pe lângă iubirea de limba, de părerile, tradițiile și obiceiurile naționale, îmbrățișează alte obiecte scumpe. Patrie, în ochii națiunilor civilizate, nu este numai țara și locuitorii ei, ci adevărata patrie o fac instituțiile și așezămintele sociale, interesele și treburile care întemeiază fericirea de obște a tuturor concetățenilor. Și cum s-ar putea deosebi națiunea civilizată de cea barbară, în privința patriotismului, dacă patria ei ar fi tot ca a națiilor barbare? Omul barbar este legat numai fizicește de pământul țării sale și de nația sa, omul civilizat, pe lângă legătura fizică, care îl leagă de pământul patriei sale și de nația sa, simte o legătură morală și mai puternică, care îl leagă de instituțiile și așezămintele ei. Și numai atunci când patria se privește dimpreună cu pământul nașterii și cu instituțiile ei, sentimentele ce ea le insuflă se dezvoltă în toată puterea lor, întrucât cu legăturile fizice ale țării se unesc legăturile morale ale instituțiilor ei, și amândouă unite măresc prețul patriei și înalță iubirea ce o insuflă pentru dânsa. Aceasta este atât de adevărat, încât, în privința patriotismului, o nație civilizată ar pătimi deopotrivă și dacă pe pământul ei ar fi supusă unor instituții străine și dacă s-ar duce în pământ străin ca să trăiască sub instituțiile sale.